

Akılcı Vitamin ve Mineral Kullanımı

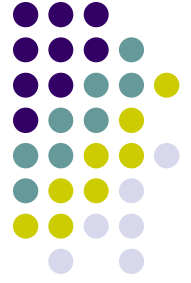
Prof. Dr. Fatoş TANZER

Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi

Pediyatrik Metabolizma ve Beslenme

Bilim Dalı

Beslenme Bir Hapmıdır?

- Günlük tüketebileceğiniz meyve ve sebzeleri atlıyor, onun yerine vitamin ve mineral destekleri mi alıyorsunuz?

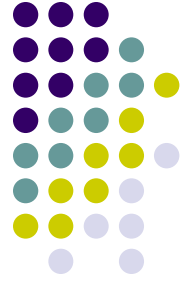
Ne yazık ki buna **Hayır** demek gerekiyor.

Vitamin ve mineraller vücudumuzun küçük miktarlarda gereksinimi olan fakat normal büyüme, fonksiyon ve sağlık için gerekli, çeşitli metabolik olaylarda kullanılan maddelerdir.

Vitamin ve Mineralleri almanın en iyi yolu sağlıklı, işlenmemiş çeşitli gıdaları tüketmektir.

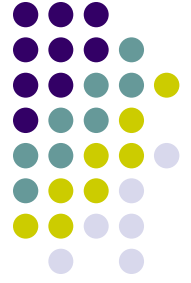

**Alınan geniş spektrumlu vitamin
ve mineral destekler, yeteri kadar
gıda almada problem varsa
beslenmemizi tamamlayabilirler**

Desteklere göre tüm gıdalardaki vitaminler ve mineraller 3 nedenden dolayı önerilmektedir.

- En iyi beslenme sağlar
  - Başlıca lif kaynağıdır
  - Koruyucu maddelerdir
-

Gıdalardaki Vitaminler En İyisidir

- Meyve ve sebzeler çeşitli formda antioksidanlarla doludur.
  - Yüzlerce karoten vardır. β - Karoten bunlardan sadece bir tanesidir.
  - Gıdalarda 8 form E vitamini bulunur.
-

β -Karoten

Kaynaklar

havuç (büyük bir havu= 2500 İU)

patates, bal kabağı

ıspanak, brokoli

kayısı

yeşil yapraklı sebze

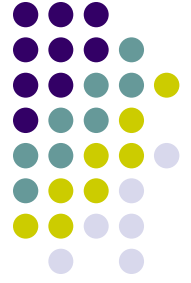
turuncu sebze, meyva

Vit E

Kaynaklar

Zeytinyağı (sızma),

poliansatüre bitkisel yağlar (ayçiçek yağı)

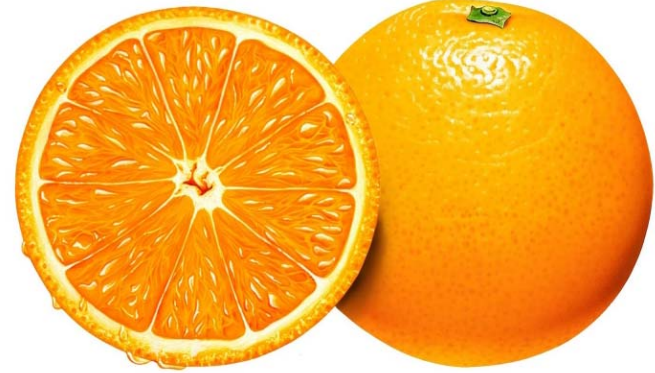
tam taneli hububat, buğday özü

badem, fındık, avokado, sebze, yumurta

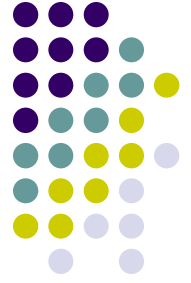
Gıdalardaki Vitaminler En İyisidir

- Portakal
C Vitamini + β - Karoten + Kalsiyum
ve diğ er besleyicileri iç erir
  - C Vitamini Hapı
Sadece C Vitamini iç erir.
-

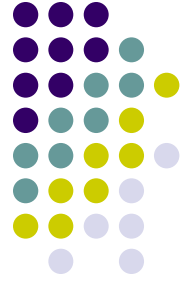
Tüm Gıdalar Başlıca Lif Kaynağıdır

- Lif (Posa) sağlıklı beslenmenin bir parçasıdır
- Bazı hastalıkların önlenmesinde yardımcıdır
  - Tip 2 diyabet
  - Kalp Hastalığı
  - Konstipasyonu düzenler

Tüm Gıdalar Koruyucu Maddelerdir

Tüm gıdalar antioksidan vitamin ve minerallerin en iyi kaynağıdır.

Antioksidan Nedir?

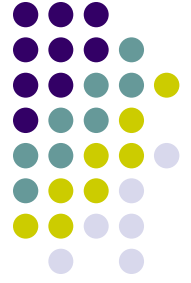

Antioksidanlar vücut hücrelerine hasar veren **serbest radikallerin** yarattığı oksidasyon oluşumunu yavaşlatan veya önleyen moleküllerdir.

Exp Physiol 1997;82:291-5

Metabolizmada Bir Paradoks

- Karmaşık hayat süresince vücuttaki her hücrenin metabolik enerji oluşturmak için **oksijene** gereksinimi vardır.
- O_2 molekülü elektriksel olarak yüklenince elektronları bir molekülden diğerine gönderir. Bu **kimyasal reaksiyon oksidasyondur**.

Oksidasyon stresle, sigara içmekle, alkol, güneş ışığı, hava kirliliği ve diğer faktörlerle hızlanabilir.

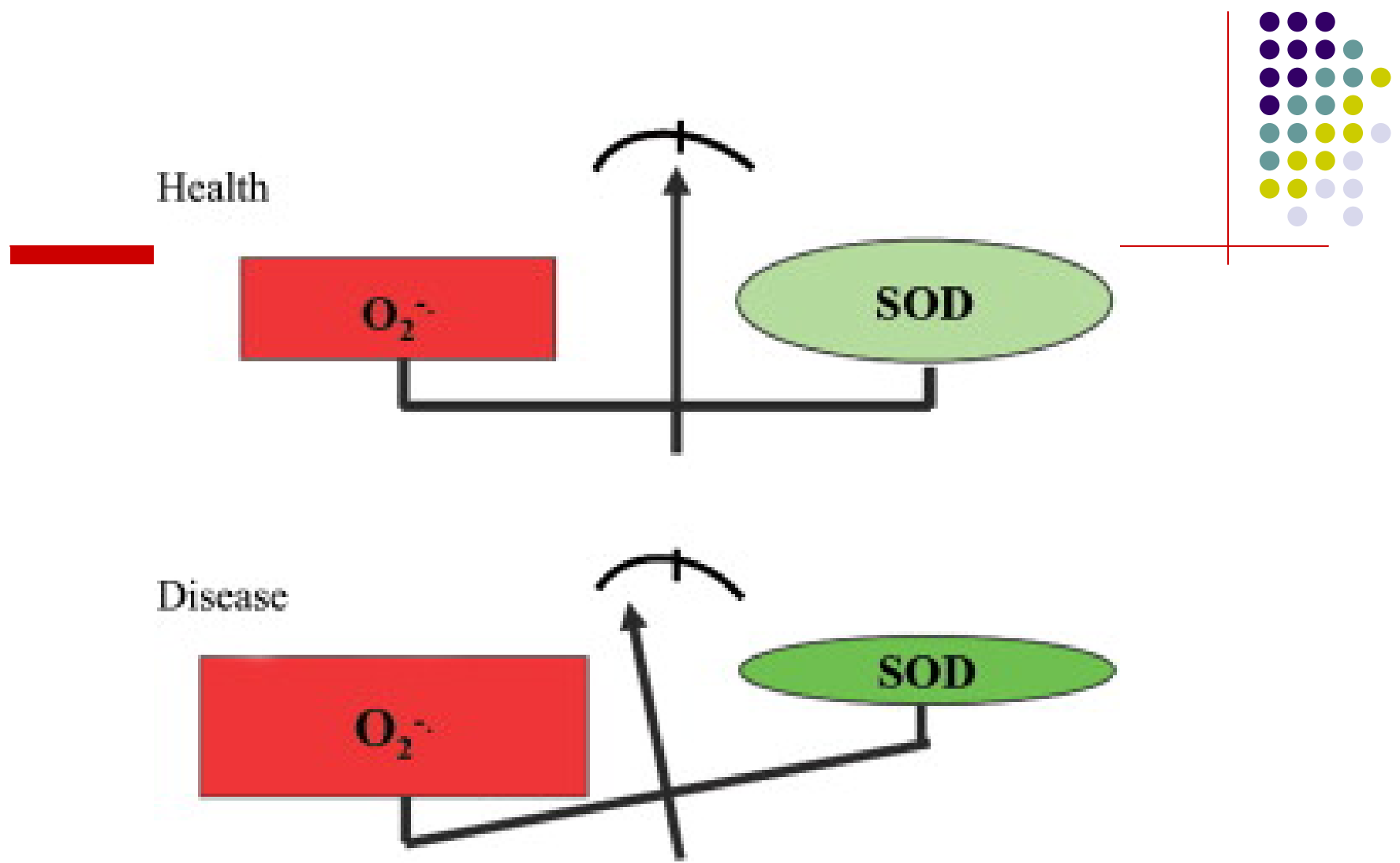
Oksidasyon reaksiyonları sonucu
hasara yol açan

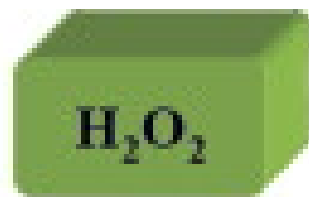
“serbest radikaller”

oluşur.

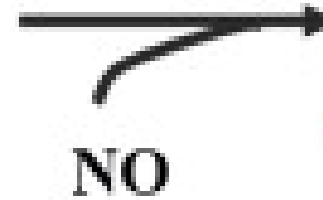

- survival factor, inhibits apoptosis
- transformed by catalase or glutathione peroxidase

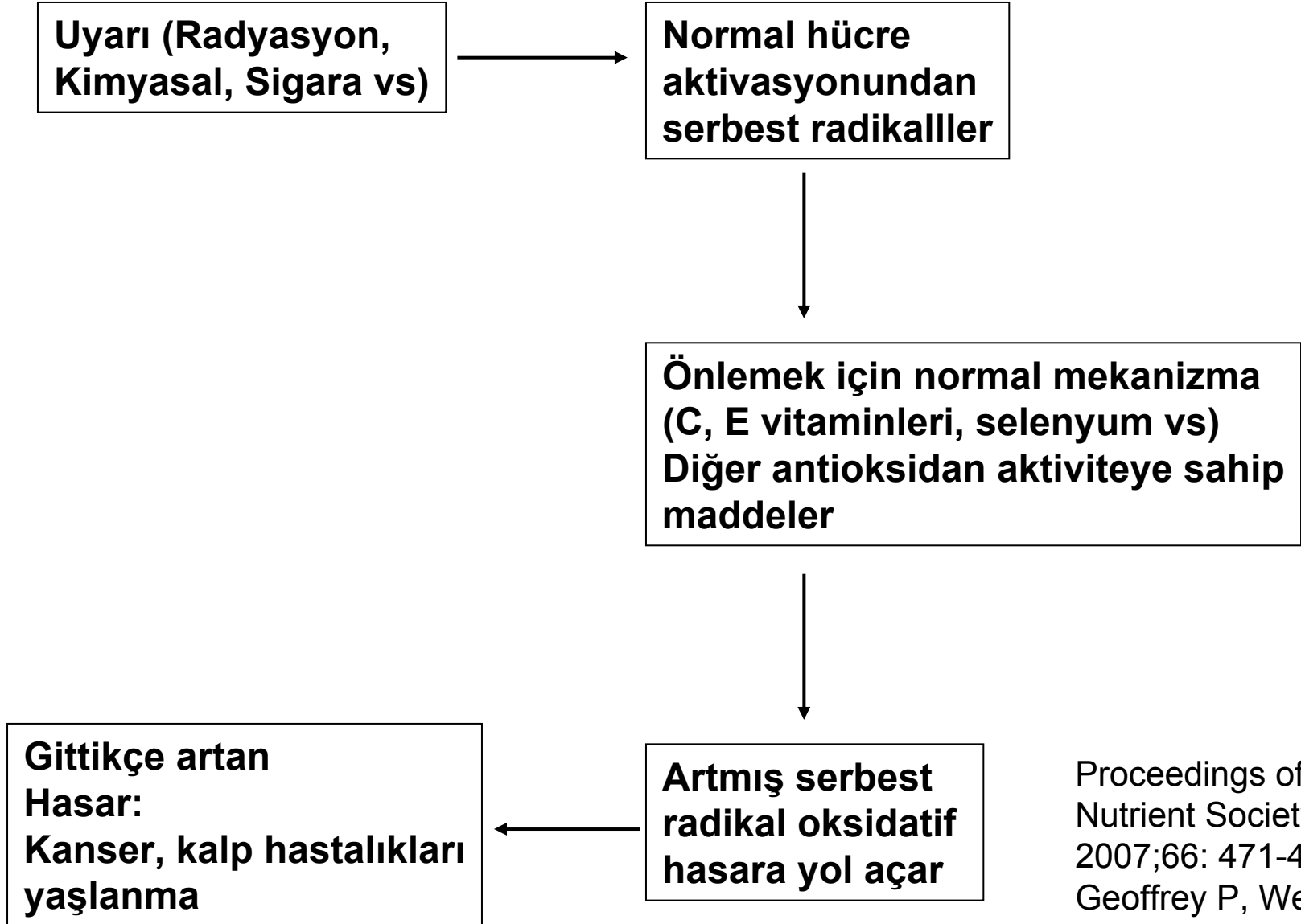

- enzyme inactivation
- release of Fe^{+++}
- lipid peroxidation
- promotes apoptosis

- attacks DNA, lipids, and proteins
- cytotoxic

Tablo: Hastalıkların serbest radikal teorisi

Proceedings of the
Nutrient Society
2007;66: 471-478
Geoffrey P, Webb

Epidemiyolojik alışmalar fazla **sebze** ve **meyve** tüketenlerde **kanser**, **kalp** ve bazı **nörolojik** hastalıklar oranının daha düşük olduğunu göstermiştir.

Curr Pharm Des 2005;11:2017-32
Public Health Nutr 2004;7:407-422

Besin Antioksidanları (Nutrient Antioksidanlar)

- Vitaminler
    - A Vitamini
    - C Vitamini
    - E Vitamini
  - Mineraller
    - Selenyum
    - Zn
    - Cu
-

Antioksidan Mineral Kaynakları

Selenyum

Tam taneli tahıl buğday özü, yumurta sarısı, süt, tavuk, deniz ürünleri, sarmısak, soğan, brokoli, ayçiçeği tohumu

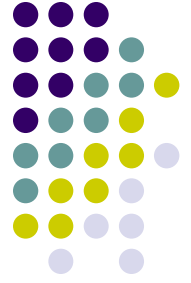
Zn

Tam taneli tahıl, hayvansal protein, mantar, bira mayası, istiridye

---

Meyva ve Sebzelerde Fitokimyasallar

● Meyvalarda

* Elajik asit (üzüm), flavonoidler,
narenciye, glukarat (elma), limonen (portakal)

● Sebzelerde

* Sulforafan (lahana, brokoli, karnıbahar,
turp)

* İndoller (benzer gıdalar)

* İsotiosiyanat (turp)

* Likopen (domates) kansere karşı koruyucu ve CVD'ye
karşı koruyucu, mide kanserine neden olan
nitrosamin oluşumunu engeller

Polifenoller

- * ay (siyah-yeşil çay, kırmızı şarap, üzüm kabuğu, elma)
- * Kolesterol ve tansiyon düşürücü
- * Kardiyovasküler hastalıklardan düşük mortalite (ay flavonoidleri)

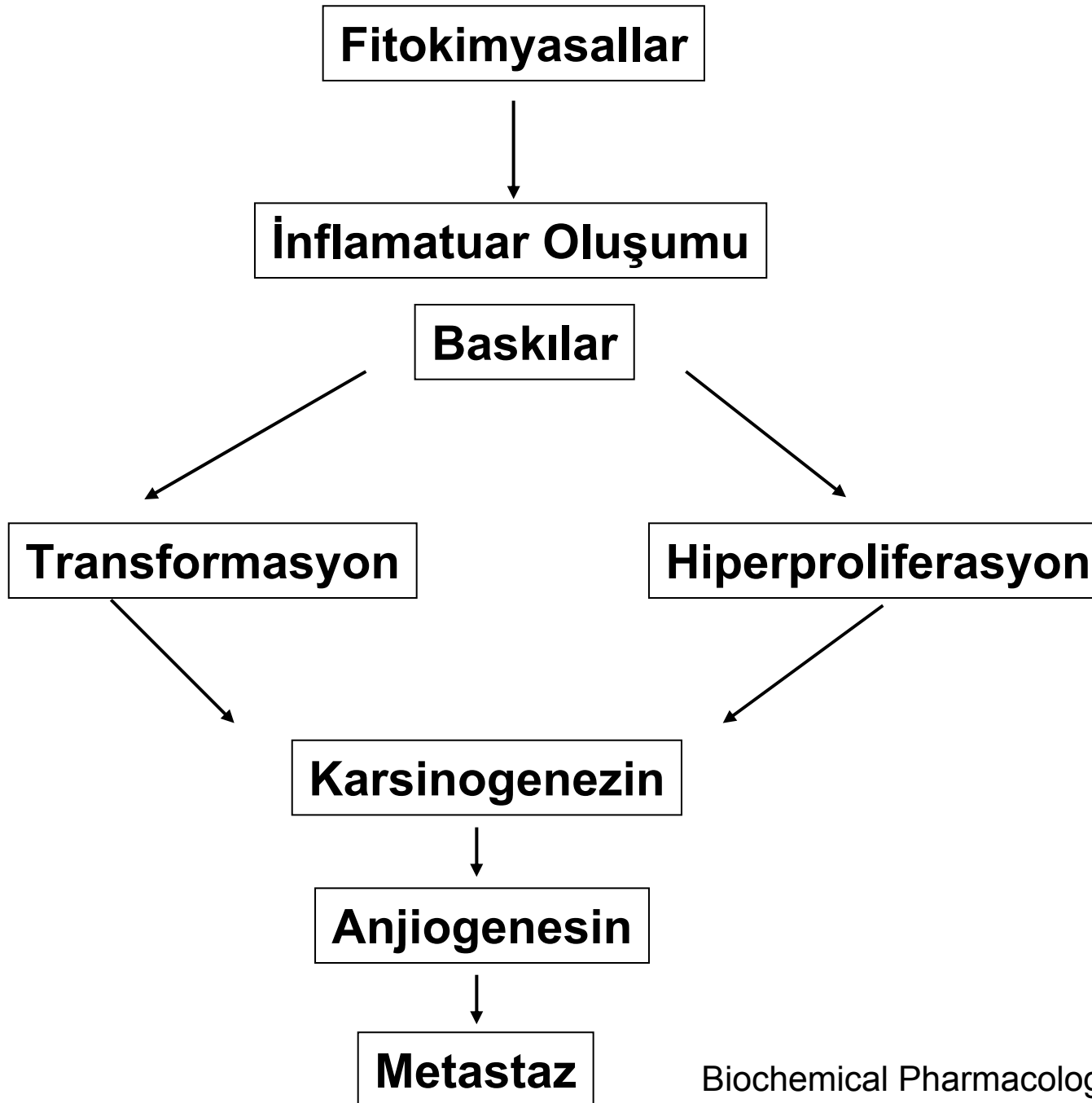

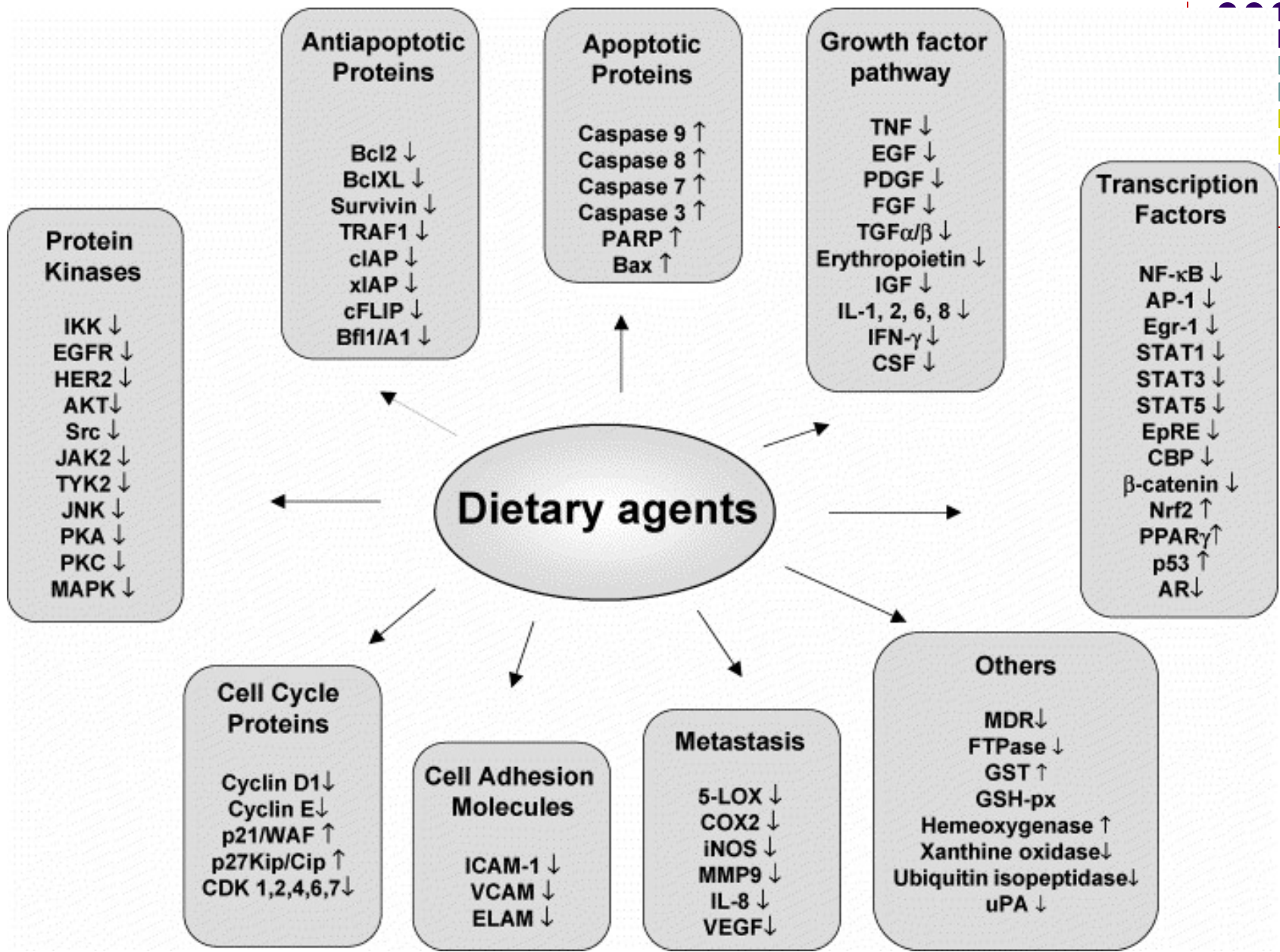

Fitokimyasalların vitamin ve
minerallerden daha etkili
antioksidan olduğuna inanılır.

Gıda maddelerinin moleküler hedefleri

Biochemical Pharmacology 2006;71: 1397-1421

Artichoke
(Silymarin)

Oleander
(Oleanderin)

Tomato
(Lycopene)

Garlic
(Diallyl sulfide, ajoene,
S-allyl cysteine, allicin)

Carrots
(β -carotenes)

Tea
(Catechins)

Red grapes
(Resveratrol)

Red chilli
(Capsaicin)

Turmeric
(Curcumin)

Cloves
(Eugenol &
isoeugenol)

Honey-bee propolis
(Caffeic acid, CAPE)

**Cruciferous
vegetables**
(Sulforaphane)

Pomegranate
(Ellagic acid)

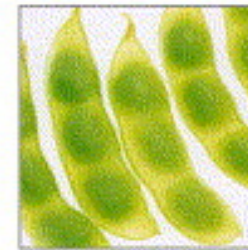
Ginger
(6-Gingerol)

Basil
(Ursolic acid)

Fennel,
(Anethol)

Soybean
(Genistein)

Aloe
(Emodin)

Antikanser özelliğe sahip gıdalar

“Gıda Senin İlacın Olsun İlaç Senin Gıdan Olsun”

Hipokrates

Biochemical Pharmacology Bharat B et al
2006; 71:1397-1421

Vitamin ve Mineral eksiklikleri sağlıklı,
çok zengin toplumlarda nadir olarak
oluştuğundan desteklere verilen
paralar boşa harcanan paralardır.

Her yıl %20-30 Amerikalı **kalp hastalıkları, kanser, hafıza kaybı ve diğer kronik hastalıklara** yakalanma riskinin daha düşük olacağına inandıkları için milyon dolarlar harcayarak antioksidan, multivitamin/mineral preparatları tüketmektedir.

Vitamin / Mineral Destekleri Kanser Çalışmaları (I)

- Linxian (1993), ATBC (1994), CARET (1996)
- SU.VI.MAX (2004), SELECT, VITAL
  - β -karoten, α -tokoferol, Se, Ca, VitE, VitC, folik asit, Zn ile yapılan çalışmalar çelişkilidir.
  - Bazılarında kanser insidansı artmış, bazılarında mortalite düşmüştür.

Meta Analiz

Am.J.Clin Nutr 2007; 85:314s-317s

J Natl Cancer Inst.2009; Mar24: 317s

Mol Interv 2009; 9:18-21

Proceeding of the Nutrition Society

2007;66:471-478

An Intern Med 2009 17:250:JC3-10

Vitamin / Mineral Destekleri Kardiyovasküler Çalışmaları

- Vit C ve Vit E desteklerinin kardiyovasküler ölüm yada tüm mortaliteye etkisi yoktu.
- β karoten ve Vit E kardiyovasküler hastalık, katarakt, yaşa bağlı makuler dejenerasyonda koruyucu etkisi yoktu.
- ARED çalışmasında yüksek doz Zn ile birlikte makuler dejenerasyon yavaşladı.

Meta Analiz

Cochrane Database Syst Rew 2008;23:1CD000253

Evid Based Nurs 2009 Apr 12(2) 48

Proceedings of the Nutrition Society 2007;66:471-478

Am J Clin Nutr 2007; 85:265s-268s

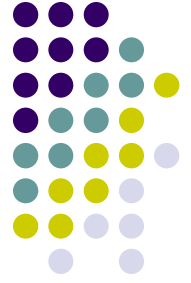

Kimlerin Vitamin ve Mineral Destegine Gereksinimi Vardir?

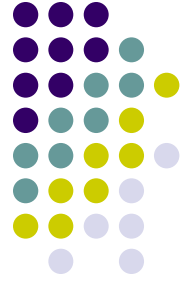

Vitamin ve Mineral Desteğinden Faydalanması Gerekenler (I)

- Hamile kadınlar, emziren anneler
- Sigara içenler, fazla alkol tüketenler
- İlaç alışkanlığı olanlar
- Yaşlılar, kronik hastalığı olanlar
- Emilimle ilgili sorun (kronik diyare, çoliak, kistik fibroz, pankreatit, karaciğer, safra kesesi hastalıkları), barsak ameliyatları.

Vitamin ve Mineral Desteğinden Faydalanması Gerekenler (II)

- Vejeteryanlar
- Bazı gıdalara allerjileri olanlar
- Mensturasyon sırasında aşırı kan kaybedenler
- Sıkı diyet yapanlar veya kronik olarak düşük kalorili besinler kullananlar
- Doğuştan metabolik hastalığı olanlar

Vitamin ve Mineral Desteğinden Faydalanması Gerekenler (III)

- **Hamile kadınlar:**
  - Hamilelik sırasında D vitamininin aktif formu 2.3. trimestride yükselir ve bebeğin beyini, sinir sistemi ve diğer organları gelişir.

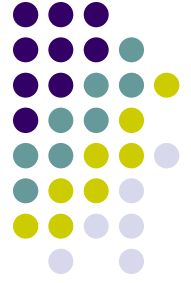
Vitamin ve Mineral Desteğinden Faydalanması Gerekenler (IV)

- **Hamile kadınlar:**

- Hamilelikte yeterli D vitamini
  - Pre-eklemsi **riskini azaltır**
  - Doğum ağırlığını **düzeltilir**
  - Kemik mineralizasyonunu **sağlar**
  - Hamilelik süresini **düzeltilir.**

Vitamin ve Mineral Desteğinden Faydalanması Gerekenler (V)

- **Hamile kadınlar:**

- Hamilelikte yeterli D vitamini

- *Osteoporoz

- *Kanser

- *Astım

- *Multipl skleroz

- *Tip I Diyabet **riskini azaltır**

Vitamin ve Mineral Desteğinden Faydalanması Gerekenler (VI)

● **Hamile kadınlar:**

● Multivitamin

- En az 200IU Vitamin D
- 800-1000IU Vitamin A
- Demir:18-27mg/gün, 12.haftadan sonra 30mg ek demir, emziren anneler için 9mg/gün
- D Vitamini için 2000IU ye kadar tolerans var

Early Hum Dev 2009;Mar 13

Nutr Rev 2008

Vitamin ve Mineral Desteğinden Faydalanması Gerekenler (VII)

● **Hamile kadınlar:**

- Hamilelikten 3 ay önce ve hamilelik süresince 400µg folik asit
- Fazla folik asit B₁₂ vitamin eksikliğinin hematolojik bulgularını maskeler
- Çinko hamilelik için 11 mg, emzicilik için 12 mg önerilmektedir

Vitamin ve Mineral Desteğinden Faydalanması Gerekenler (VIII)

- Çalışmalar sağlıklı bebek ve çocukların gerekli besleyicileri destekler kullanmadan alabileceklerini göstermiştir
- Amerikan Pediatri Akademisi 12 aya kadar D Vitamini, demir ve flor (özel durumda) desteğı önermektedir.

J of Am Diet Assoc 2006;106 (Suppl 1) S52-65
Arch Pediatr Adolesc Med. 2009;163:150-157

Vitamin ve Mineral Desteğinden Faydalanması Gerekenler (IX)

- Genel olarak

- Bebekler
- Çocuklar
- Adolessanlar için

} 400IU D Vitamini

- 1 yaşından küçük çocuklarda D Vitamini 1000IU'yi geçmemelidir.

Nutr Rev 2008

Am J Clin Nutr 2008;88:520s-528s

Vitamin ve Mineral Desteğinden Faydalanması Gerekenler (X)

- **Sigara İenler, fazla alkol tüketenler, ilaç alışkanlığı olanlar:**
    - Vitaminlerin barsaktan emilimini engellediği için
    - Serbest radikalleri yok etmek için multivitamin mineral desteği kullanmalıdırlar (Özellikle C ve B grubu Vitaminler).
-

Vitamin ve Mineral Desteğinden Faydalanması Gerekenler (XI)

- Yaşlılar:

- 50-70 yaş arası 400IU D Vitamini
- 70 yaş yukarısı 600IU D Vitamini
- 750IU D Vitamini, kalsiyum ve B₁₂ Vitamini desteği kırık riskini azaltıyor ve beslenmeyi düzeltiyor.

J Nutr Ender 2008;27:297-317
Arch Intern Med 2009;169:551-561
Meta Analiz

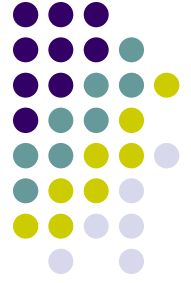
Vitamin ve Mineral Desteğinden Faydalanması Gerekenler (XII)

● Kistik fibrozisli çocuklar

- A, E, D, K Vitaminleri (yaşıa göre) değişen miktarlarda
- Çinko, demir başlanması gerekir.

Vitamin ve Mineral Desteğinden Faydalanması Gerekenler (XIII)

- **Vejetaryenler:**

- Et yemedikleri için B₁₂ Vitamin eksikliği riski nedeniyle vitamin almalıdır

Vitamin ve Mineral Desteğinden Faydalanması Gerekenler (XIV)

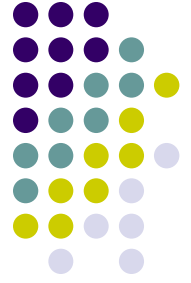

- Çok yağsız beslenme alışkanlığı olanlar
  - Yağda eriyen A, D, E, K, vitamin eksikliği riskine sahiptir. Destek almalıdırlar.
- Emilimle ilgili sorunu olanlar B₁₂, C Vitamini, folik asit ve A,C,E,K vitaminleri almalılar.

Yüksek Doz Destekler Zararlıdır (Toksik)

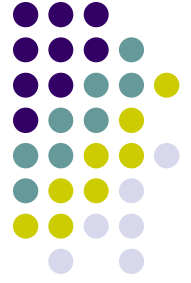

**“Bütün maddeler zehirleyicidir
Zehir olmayan hiçbirşey yoktur
Doğru doz bir zehir ve ilacı ayırır”**

PARACELSDS (1493-15541)

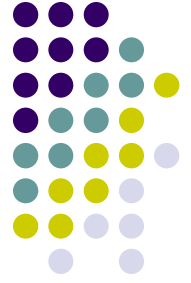

Yüksek Doz Mineral Almak Problemlere Yol Açar

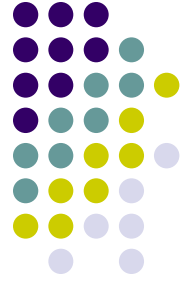
- Fazla Çinko, Demir ve Bakırın emilimini engeller
  - İmmünite bozulur
  - Anemi gelişir
  - Kalp problemleri ortaya çıkar
- Fazla flor (özellikle çocuklukta) dişlerde lekelenme ve zayıflığa yol açar.

Yüksek Doz Mineral Almak Problemlere Yol Açar

- Fazla kalsiyum demirin ve diğer eser elementlerin emilimini bozar.
- Demir önerilenden biraz fazla alındığında bulantı, siyah dışkı ve gastrointestinal rahatsızlığa yol açar.

Yüksek Doz Vitamin Almak Problemlere Yol Açar (I)

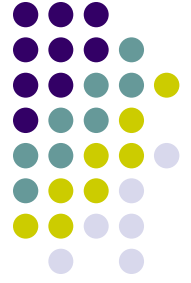
- A, D, E, K Vitaminleri yağda eriyen vitaminlerdir. Vücutta depo edilir.
  - Fazla miktarları toksik etki eder.
  - Yüksek doz A Vitamini doğumsal, sinir sistemi, karaciğer, kemik ve deri bozukluklarına yol açar.
- Suda eriyen vitaminlerden B₆
  - Yüksek miktarları sinir hasarına yol açar

Yüksek Doz Vitamin Almak Problemlere Yol Açar (II)

- Yüksek doz folik asit B₁₂ vitamin eksikliğini maskeler
- Yüksek doz folik asit (önerilenin 100 misli) konvülsiyon için kullanılan ilaçları etkisizleştirir.
- 1 gr dan fazla C Vitamini diyareye yol açar.

Vitaminler ve Mineraller

- İlaç, ve mucize tedavi değildir
- Gıdalarda bulunan ve çeşitli metabolik işlevler için gerekli olan bileşiklerdir
- Vücudumuzun çok küçük miktarlarda gereksinimi vardır
- Vücut için gerekli olan bu maddelerin çoğu meyve, sebze, taneli gıdalar, tahıllar, hayvansal gıdalar tüketilerek sağlanabilir

- Toplumun büyük bir çoğunluğu hastalıklardan korunmak için gayret sarfediyor ve multivitamin desteği kullanıyorsa, araştırmalardan çelişkili sonuçlar elde ediliyorsa, **fayda profili, riskleri** ve **güvenlik dozlarının belirlenmesi için** daha çok araştırmalar yapılması gerekmektedir.

**Gelişigüzel ve bilinçsiz
vitamin/mineral kullanılması
yarar yerine sağlık sorunlarına
yol açabilir.**

**Eğer Bir Destek Almak
Gerekliyorsa
Günlük Önerilenler Kadar
Alınmalıdır (RDA)**

Amerikan Toplumunu Vitaminlerin Yaşa ve Cinsiyete Göre Alınması Önerilen Günlük Değerleri

Yağda ve suda eriyen vitaminler	Ünite/gün	Erkek (31-50 yaş)	Kadın (31-50 yaş)	Çocuk (4-8 Yaş)	Bebeklik Dönemi (7-12 ay)	Gebe ve süt emziren kadınlar
A Vitamini	RE	1000	800	700	375	1300
D Vitamini	IU	200	200	200	200	200
E Vitamini	mg/alfaTE	10	8	7	4	12
K Vitamini	µg	80	65	30	10	65
C Vitamini	mg	60	60	45	35	95
Folat	µg	400	400	200	80	500-600
Tiyamin (B1)	mg	1,2	1,1	0,6	0,3	1,4
Riboflamin (B2)	mg	1,3	1,1	0,6	0,4	1,4-1,6
Niyasin	mg	16	14	8	4	17-18
Piridoksin (B6)	mg	1,3	1,3	0,6	0,3	1,9-2
Syanokobalomin (B12)	µg	2,4	2,4	1,2	0,6	2,6-2,8
Biyotin	µg	30	30	1,2	6	30-35
Pantotenik asit	mg	5	5	3	1,8	6-7
Kolin	mg	550	425	250	150	450-550